

Вікторія Вікторівна УСАТЕНКО,
*курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань, гр. ФЕБ 842
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

*Науковою керівник
Професор кафедри кримінального процесу ФПФОДР
к.ю.н., доцент*

Володимир Михайлович ФЕДЧЕНКО

СУЧАСНИЙ СТАН ДОТРИМАННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Найважливішою гарантією захисту учасника кримінально провадження є принцип презумпції невинуватості, відповідно до якого «особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним Кодексом (далі по тексту – КПК України), і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили» [1].

Аналізуючи чинне кримінально-процесуальне законодавство, ми можемо визначити чітку структуру презумпції невинуватості та не повне доведення вини. Вона складається з наступних взаємозалежних елементів:

- обов'язок доказування, відповідно до ст. 92 КПК України, покладається лише на слідчого, прокурора та в окремих випадках на потерпілого. Невинуватість особою не доводиться;
- суб'єкта щодо якого діє принцип презумпції невинуватості;
- заборона на використання в обвинуваченні доказів, які одержані незаконним шляхом, або базування обвинувачення на припущеннях;

- факт обрання запобіжного заходу не означає, що особа скоїла злочин;
- в засобах масової інформації не можна стверджувати про винуватість особи, поки вирок суду не набрав законної сили;
- всі сумніви слідства тлумачаться на користь підозрюваної особи;
- поведження з підозрюваним у вчиненні злочину повинно бути як з невинною особою.

Перший елемент дає визначення повного переліку осіб, які мають права та обов'язки в сфері доказування в окремо взятому кримінальному провадженні. Важливим є тлумачення ст. 94 КПК України, в якій йдеться про обов'язок слідчого, прокурора, слідчого судді, суду за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінити докази та прийняти відповідне процесуальні рішення. Наприклад, складаючи повідомлення про підозру на конкретну особу, слідчий ніяким чином не може висловлювати свої переконання в її винуватості, в протилежному випадку дане діяння буде фактичним порушенням принципу презумпції невинуватості [2, с.68].

Щодо другого, то провівши паралелі між конституційно-правовим та кримінально-процесуальним значенням поняття «презумпція невинуватості», можна дійти висновку, що забезпечення захисту від обвинувачення, яке діє у вітчизняному варіанті, розповсюджується на широке коло осіб. Наприклад, у ст. 62 Конституції України та ст. 17 КПК [1] визначено, що суб'єктом захисту є «особа», що вважається невинуватою допоки її вину не буде доведено у визначеному законодавством порядку, на відміну від зарубіжного законодавства, в якому такий захист передбачено лише щодо «обвинуваченого».

Третім елементом визначено процес отримання доказів, який не буде порушувати права та свободи особи. Сучасними проблемами в даному аспекті є

не врегульовані процедури отримання доказів, їх витребування та визнання доказів недопустимими. Також є невизначеними поняття «інших процесуальних дій», і в свою чергу «інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів», що передбачено частиною 3 статті 93 КПК. Дані розпливчасті поняття тягнуть за собою практичні труднощі, виникнення сумнівів щодо допустимості доказів [3, с.143].

Четвертий елемент вказує на те, що обрання запобіжного заходу ще не вказує на те, що особа є винною у вчиненні злочину. Даний факт повинен підтвердитися лише обвинувальним вироком суду, а до цього моменту підозрюваний залишається невинуватою особою.

Щодо наступного елементу, то він є надзвичайно актуальним в час інформаційного та телекомунікаційного розвитку. Не поодинокими є випадки, коли на прес-конференціях з журналістами, слідчий або прокурор має необережність назвати підозрюваного злочинцем ще на стадії досудового розслідування, тобто без судового розгляду справи по суті та без наявності обвинувального вироку. Це є прямим порушенням принципу презумпції невинуватості, що тягне за собою відповідні правові наслідки для сторін.

Проаналізувавши останні два елементи, то ми побачимо, що будь-які сумніви слідства не можуть братися до уваги судом і повинні тлумачитися лише на користь підозрюваного чи обвинуваченого. В даному випадку крім сумнівів мають бути безпосередні докази отриманні законним шляхом, які будуть вказувати на причетність підозрюваного до вчиненого протиправного діяння. І з цього випливає той факт, що до того моменту, поки обвинувальний вирок суду не набрав законної сили, з підозрюваним, підсудним та обвинуваченим мають поводитися як з невинуватою особою і дотримуватися та забезпечувати весь перелік її прав і свобод, які передбачені чинним законодавством України та ратифікованими міжнародними договорами.

У висновку варто сказати, що проведений аналіз нормативного складу принципу презумпції невинуватості та безпосередньо практики реалізації її змісту робить можливим виокремлення основних елементів, які і роблять можливим дослідження презумпції невинуватості. На цій підставі ми можемо порівняти дію принципу в кримінальному процесуальному праві України з міжнародними стандартами судочинства.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України, Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, редакція від 11.09.2020, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1089>(дата звернення 27.11.2020 р.)
2. Кримінальний процес. за заг. ред. Ю.М. Groшевого, О.В. Капліної. Харків. : Право, 2010. 606 с.
3. Groшевий Ю.М. Концептуальні засади побудови проекту кримінально-процесуального кодексу України, Харків. : Право, 2011. 652 с.

Карина Павлівна ЧЕМЕРИС,
курсантка 3 курсу
Дніпротперовський державний
університет внутрішніх справ

Науковий керівник
Доцент кафедри кримінального процесу ФПФОДР
к.ю.н., доцент

Наталія Петрівна ЧЕРНЯК

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОКАЗУВАННЯ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ДІЗНАННЯ

Актуальність обраної тематики зумовлена тим, що ще до недавнього часу досудове розслідування в Україні проводилось лише в одній формі – у формі